

8. Satyananda Paramahansa. Yoga sagan / Satyananda Paramahansa. – Bihar india : bihar school of yoga, 1993. – P. 9–36.
9. Svedenhag J. Endurance Conditioning / Svedenhag J. // Endurance in Sport. – Oxford : Blackwell Scientific Publications, 1992. – P. 290–299.

Онищук С. О.

Одеський торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ СФОРМОВАНОСТІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Актуальність дослідження з проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності зумовлена потребами суспільства у формуванні студентської молоді з високим рівнем інтелектуальності, духовності, творчого потенціалу, фізичного і психічного здоров'я, що конче необхідно для майбутніх фахівців.

Ключові слова: майбутній фахівець, здоров'язбережувальна компетентність, фізичне виховання, студентська молодь, вищий навчальний заклад.

Онищук Светлана Александровна. Критерии, показатели и уровни сформированности здоровьесберегающей компетентности у будущих специалистов. Актуальность исследования по проблеме формирования здоровьесберегающей компетентности обусловлена потребностями общества в формировании студенческой молодежи с высоким уровнем интеллигентности, духовности, творческого потенциала, физического и психического здоровья, крайне необходимо для будущих специалистов.

Ключевые слова: будущий специалист, здоровьесберегающая компетентность, физическое воспитание, студенческая молодежь, высшее учебное заведение.

Svetlana Onischuk. Criteria, indicators and levels of development of health savings competence of future specialists. The urgency of the study on the problem of health care and development is conditioned by the needs of the society in the formation of students with a high level of intelligence, spirituality, creativity, physical and mental health is extremely necessary for future specialists.

The relevance of the research on the problems of health savings competence formation of future specialists of international trade due to the needs of society in the formation of such students who have a high level of intelligence, spirituality, creativity, physical and mental health, that is essential for future specialists in international trade.

The main objectives of the National strategy of education development in Ukraine for the period up to 2021, approved by the decree of the President of Ukraine of June 25, 2013, No. 344-2013 are the following: the necessity of creating a safe educational environment that will provide an integrated approach to the formation of all health components of children and young people. Therefore the main item today is the issue of developing health savings competence in higher education of all establishments in the process of sports-mass work that will provide the participants of the educational process with comfort, satisfaction of basic needs, preservation and strengthening of health.

In the European strategy "Health and development of children and adolescents" (2005) the theoretical approaches are specific and identifies the main priorities of practical activities to promote the health of children and young people are determined. The main purpose of this strategy is the creation of conditions which enable students fully realize their potential in the field of health, namely, providing young people with the opportunity to live in a safe and friendly environment, to obtain reliable information about health and physical development, to implement health education, programs to develop organizational structures that promote health improvement.

Key words: future specialist, health savings competence, physical education, students, higher educational establishment

Постановка проблеми. У статті розглядається проблема оптимізації фізичного виховання у вищих навчальних закладах та ведеться пошук на основі аналізу зарубіжного досвіду креативно-педагогічної освітньої моделі, яка передбачає гуманізацію предметно-змістових засад, соціокультурну інтеграцію, професійно-орієнтовану спрямованість, вибірковість щодо спортивної спеціалізації, інноваційну активність педагога та індивідуалізацію навчального процесу. Сучасні дослідження характеризуються активною розробкою моделей організації фізичного виховання студентів (секційної, індивідуальної, професійно-орієнтованої, удосконалення традиційної тощо).

В основних завданнях Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, схваленої Указом Президента України від 25 червня 2013 року № 344-2013 вказано на необхідність створення безпечного освітнього середовища, що забезпечить комплексний підхід до формування усіх складових здоров'я дітей та молоді. Тому актуальним сьогодні є питання створення і формування здоров'язбережувальної компетентності у вищому навчальному закладі в процесі спортивно-масової роботи (тому як дисципліна фізичного виховання винесена на самостійну роботу студентів з 2016 року), що забезпечить учасникам навчально-виховного процесу комфорт, задоволення основних потреб, збереження і зміцнення здоров'я.

У Європейській стратегії «Здоров'я і розвиток дітей і підлітків» (2005) конкретизовано теоретичні підходи й визначено основні пріоритети практичної діяльності зі сприяння здоров'ю дітей та молоді. Головна мета цієї стратегії – створення умов, які дають змогу студентській молоді повною мірою реалізувати свій потенціал у сфері здоров'я, а саме, надання молодим людям можливості жити в безпечному й доброзичливому середовищі, отримувати достовірну інформацію

з питань здоров'я та фізичного розвитку, реалізувати програми навчання здоров'я, розвивати організаційні структури, що сприяють зміцненню здоров'я.

На сучасному етапі розвитку педагогічної науки відбувається інтеграція культурологічного та компетентнісного підходів до підготовки фахівця. У зв'язку з цим у науковий обіг вводиться поняття компетентності здоров'язбереження як якості особистості, що охоплює знання про будову і функції організму людини, норми і правила гігієни, ціннісні орієнтації на здоровий спосіб життя, досвід здоров'язбережувальної діяльності. Обговорюються умови формування здоров'язбережувальної компетентності. Здоров'я стає педагогічною категорією, а його збереження у студентів – об'єктом педагогічного впливу. Відтак, соціальна значущість культури здоров'я студентської молоді актуалізує питання підготовки викладача до формування в студентів здоров'язбережувальної компетентності, організації відповідного середовища у ЗНЗ, оволодіння і застосування відповідних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нами були проаналізовані дослідження науковців, які займалися проблемами оцінки здоров'я, здорового способу життя, культури здоров'я, здоров'язбережувальної компетентності студентів, світоглядної культури., вираження критеріїв тощо; Галімов А. В.[5], Новиков А. М.[9], Лапаєнко С.В.[8].

У педагогіці під критеріями розуміють ознаки, за якими можна оцінити й порівняти педагогічні явища, процеси тощо. А. Галімов зазначає, що критерій виражає найзагальнішу сутнісну ознаку, на основі якої здійснюють оцінку, порівняння реальних педагогічних явищ, при цьому ступінь вияву, якісна сформованість, визначеність критерію визначають у конкретних показниках, для яких, своєю чергою, характерна низка ознак [5, с. 93].

На думку О. Новікова, критерії повинні задовольняти ряд ознак. Так, вони повинні бути об'єктивними (настільки, наскільки це можливо в педагогіці), дозволяти оцінювати досліджувану ознаку однозначно, адекватними, валідними, тобто оцінювати саме те, що дослідник хоче оцінити, нейтральними щодо досліджуваних явищ, а сукупність критеріїв повинна доволі повно охоплювати всі суттєві характеристики досліджуваного явища, процесу [9, с. 142].

За С. Лапаєнко критерії формування ціннісних орієнтацій молоді на здоровий спосіб життя: *когнітивний* (пізнавальний) його показники: поняття про здоров'я як цілісність (фізичне, психічне, духовне в їх взаємозалежності); наявність інтересу до вивчення питань здорового способу життя, потреба в поглибленні знань; *емоційно-мотиваційний*, його показники: здатність орієнтуватися на загальнолюдські духовні цінності; морально-етична та естетична мотивація дотримання правил здорового способу життя; стурбованість станом довкілля та рівнем захворюваності населення; *поведінково-діяльнісний*, його показники: уміння та навички здорового способу життя, правильної поведінки у природі; запобігання шкідливим звичкам або їх усунення [8, с.18].

Мета дослідження виявити особливості педагогічного процесу фізичного виховання студентів вищого навчального закладу на основі критеріїв, показників та рівнів сформованості здоров'язбережувальної компетентності в майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш ніж визначити критерії формування здоров'язбережувальної компетентності в майбутніх фахівців, розглянемо характеристику цього поняття. «Критерій – це ознака, на підставі якої виробляється оцінка, судження» [4, с 88-89], учений стверджує, що критерії «повинні бути розкриті через низьку показників, за якими можна було б судити про ступінь виразності цього критерію; критерії повинні відбивати динаміку виміру якості в часі й просторі; критерії повинні за можливістю охопити основні види фізкультурно-оздоровчої діяльності студентів».

Для діагностування сформованості компетентності використовують критерії. В енциклопедичних виданнях критерій (від грец.kriterion – «мірило оцінки») трактують як ознаку, на основі якої робиться оцінка, визначення чи класифікація, мірило для визначення, оцінки предмета чи явища [6, с. 149].

О. Ахвердова, В. Магін робили висновки про наявність культури здоров'я особистості, спираючись на такі критерії, як «когнітивний, мотиваційний, емоційний, комунікативно-діяльнісний та вольовий», та такі показники, як ціннісні орієнтації й особистісні якості [1, с.6].

О. Шаповал пропонує визначити рівень сформованості світоглядної культури молоді на підставі показників пізнавального, оцінко-ціннісного і діяльнісного критеріїв [10, с.18].

Ми у своєму дослідженні використаємо лише визначений показник: рівень з основ профілактики захворювань, здоров'язбережувальної компетентності та оздоровчих заходів.

Проаналізувавши роботи вищезазначених учених та враховуючи специфіку напряду дослідження, нами визначено такі критерії формування здоров'язбережувальної компетентності в майбутніх фахівців: аксіологічно-спонукальний, знаннєвий, практико-оздоровчий.

Визначаючи критерії та показники здоров'язбережувальної компетенції в майбутніх фахівців зазначимо, що під поняттям «критерії і показники якості навчальної діяльності» розуміють сукупність ознак, на основі яких складається оцінка умов, процесу і результату навчальної діяльності, що мають відповідати поставленим цілям. Під критерієм ми розглянемо мірило оцінки, судження, тобто вираження тієї чи іншої ознаки в розглядуваному процесі або явищі [6, с.160].

Формування здоров'язбережувальної компетентності в майбутніх фахівців оцінюється за допомогою аксіологічно-спонукального критерію, показниками якого є: обізнаність у проблемах здоров'язбереження; переконаність у необхідності саморозвитку та самовдосконалення власної культури здоров'язбережувальної компетентності; наявність інтересу до вивчення питань здоров'язбереження, потреба у поглибленні знань; усвідомлення ролі особистого способу життя в збереженні здоров'я; рівень знань з основ профілактики захворювань, здоров'язбережувальної компетентності та оздоровчих заходів.

В основі обґрунтування аксіологічно-спонукального критерію лежить твердження, що будь-яка діяльність людини викликана певними мотивами. Поняття «мотив» означає спонукування до діяльності, спонукальну причину дій, вчинків. Формування здоров'язбережувальної компетентності в майбутніх фахівців розглядається як формування особистої

мотиваційної налаштованості останніх на таку діяльність, у якій віддзеркалюються інтереси особистості, бажання використовувати інформаційні технології у професійній діяльності та вдосконалювати свої знання й уміння [3, с.3-9].

Знаннєвий критерій відображує повноту й дієвість знань у процесі виконання різних видів професійної діяльності, рівень володіння знаннями змісту компетентності. Це знання з фізичного виховання та спорту, теоретичні знання з теорії та психології спілкування, знання етикету; знання засобів впливу на аудиторію та прийомів справляти враження, формувати імідж; знання засобів і прийомів установа, підтримки здоров'я та здорового способу життя для досягнення певної мети; адекватна орієнтація фахівця в собі, співрозмовниках, у ситуації професійного спілкування та конкретних комунікативно-професійних цілях, а також, що важливо, – це знання фізичної культури.

Наявність показників формування здоров'язбережувальної компетентності в майбутніх фахівців міжнародної торгівлі дозволяє визначити рівні їхньої спрямованості до здоров'язбереження як: високий, задовільний і низький.

До високого рівня формування здоров'язбережувальної компетентності в майбутніх засобами спортивно-масової роботи віднесено тих студентів, в яких має спостерігатися високий рівень формування здоров'язбережувальної компетентності визначених ознак за *аксіологічно-спонукального, знаннєвого та практико-оздоровчого критеріями*, але можливо, що формування цих ознак, не менше ніж за половину, є сполученням показників на достатньому рівні. Високий рівень формування здоров'язбережувальної компетентності в майбутніх засобами спортивно-масової роботи характеризується яскравим та сильним проявом зазначених ознак у продовж тривалого часу [2, с.244].

До задовільного рівня формування здоров'язбережувальної компетентності в майбутніх фахівців засобами спортивно-масової роботи віднесено тих студентів, які мають стійкий інтерес і потребу в поглибленні знань стосовно здоров'язбереження; вміють самостійно виконувати оздоровчі заходи; мають тверде переконання в необхідності саморозвитку і самовдосконалення власної культури здоров'я, усвідомлюють роль способу життя у профілактиці захворювань, постійно дотримуються здоров'язбережувальної поведінки в повсякденному житті. Вони адекватно оцінюють свій стан тривожності, реагують на вчинки довколишніх людей; здоров'я визначається ними найвищою цінністю, стратегічною життєвою метою, є світоглядною орієнтацією; вимогливо ставляться до збереження і зміцнення свого здоров'я, критично оцінюють вади своєї життєдіяльності, вміють організувати самостійну здоров'язбережувальну діяльність, орієнтуються в народних та сучасних методах здоров'язбереження. Студенти цього рівня працелюбні, відповідальні, принципові, самостійні, рішучі, наполегливі в досягненні мети; вміють корегувати своє самопочуття, фізично активні, методично правильно чергують розумові та фізичні навантаження з відпочинком. Вони відрізняються твердістю, почуттям реальності під час розв'язання проблем, адекватно поведуться у стресових ситуаціях, не бояться брати відповідальність за прийняття рішень, мають дружні стосунки з іншими людьми [2, с.244-245].

Низький рівень означеної якості притаманний тим студентам, у яких відсутній інтерес в поглибленні знань стосовно здоров'язбереження, вони не відчувають потреби в самостійному виконанні оздоровчих заходів; не вважають необхідність розвивати і самоудосконалювати власну культуру здоров'я, не надають значення ролі і способу життя у профілактиці захворювань, практично не дотримуються здоров'язбережувальної поведінки в повсякденному житті. Вони не адекватно оцінюють свій стан тривожності, неправильно реагують на вчинки довколишніх людей; байдуже ставляться до збереження і зміцнення власного здоров'я, не вимогливо, не вміють оцінити вади своєї життєдіяльності, не докладають зусиль в організації самостійної здоров'язбережувальної діяльності, необізнані в питаннях народних і сучасних методів здоров'язбереження. Студенти цього рівня безініціативні, безвідповідальні, не виявляють самостійності, непринципові, не докладають зусиль задля досягнення мети; не вміють коригувати своє самопочуття, їхня фізично не активні, не вміють чергувати розумові та фізичні навантаження з відпочинком. Намагаються уникнути участі в розв'язанні проблем, у стресових ситуаціях залишаються осторонь, не беруть на себе відповідальності за прийняття рішень, стосунки з іншими людьми мають напружені [2, с.246-247].

Висновки. На основі здійсненого історико-педагогічного аналізу проблеми здоров'язбереження, а також узагальнення результатів наукових розвідок Башавець Н.А. [2], Вороніна Д.Є.[4], Галімов А.В.[5], Лапаєнко С.В.[8], Новиков А.М.[9], з'ясовано, що здоров'я і життя людини ще з прадавніх часів вважалися основною цінністю і метою будь-якого суспільства, критерієм його соціального стану. В історії розвитку знань про здоров'я та способи його збереження чітко простежуються дві цивілізаційні тенденції (західна та східна), які характеризуються оригінальною теоретичною основою та застосовуваними методами. Західна цивілізація відрізняється прагненням до досягнення безпосередньо-корисного результату через стимуляцію рухових якостей (сили, швидкості, витривалості), східна ж оздоровча філософія орієнтована на поліпшення загального стану організму, гармонізацію його з навколишнім середовищем.

Встановлено, що на сучасному етапі розвитку українського суспільства проблема збереження здоров'я особистості набуває особливої значущості у зв'язку із різким погіршенням стану здоров'я молоді. Однією із ключових компетентностей людини, які мають бути обов'язково сформованими у кожній особистості для її повноцінної життєдіяльності й життєтворчості, визнається здоров'язбережувальна компетентність. Вона розглядається як основа буття людини, де основним є усвідомлення важливості здоров'я, здорового способу життя.

Література.

1. hverdova O.A. K issledovaniyu fenomena «kultura zdorovya» v oblasti professionalnogo fizkulturnogo obrazovaniya – 2002.- №9. – 6.
2. Bashavets N.A. «Teoretichni osnovi formuvannya kulturi zdorov'yazberezhennya yak svtoglyadnoyi orientatsiyi maybutnih fahivtsiv-ekonomistiv»/ N.A Bashavets // Monografya.: Odesa- s.417, s.246-247.
3. Bepalko V. P. O kriteriyah kachestva podgotovki spetsialistov / V. P. Bepalko // Vestnik vyishey shkoly. – 1988.– №1. – s. 3-9.

4. Voronin D. Ye. Formuvannya zdorov'yazberihayuchoyi kompetentnosti studentiv vyshchlykh navchal'nykh zakladiv zasobamy fizychnoho vykhovannya: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.07 – Kherson, 2006. – 225 s., s 88-89.
5. Halimov A. V. Teoretyko-metodychni zasady pidhotovky maybutnikh ofitseriv-prykordonnykiv do vykhovnoyi roboty z osobovym skladom / A. V. Halimov. – Khmel'nyts'kyu : Vyd-vo NADSPU, 2004. – 376 s., s. 93
6. Коджаспирова Г. М. Словарь по педагогике / Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров. – М. : ИКЦ „МарТ” ; Ростов н/Д : Изд.центр „МарТ”, 2005. – 174 с.,с. 149
7. Курлянд З.Н. Професійна усталеність вчителя – основа його педагогічної майстерності: [учбовий посібник] / З.Н. Курлянд/ - Одеса, 1995/ - с.160.
8. Лапаєнко С.В. Формування ціннісних орієнтацій старших підлітків на здоровий спосіб життя: автореф. К., 2000. - с.18.
9. Новиков А. М. Методология научного исследования / А. М. Новиков, Д. А. Новиков. – М. : Либроком, 2010. – 280 с. 142 – 143.
10. Шаповал О.А. Формування світоглядної культури старшокласників у процесі засвоєння знань про людину і суспільство: автореф.дис.на здобуття наук. ступеня канд..пед.наук: спец. 13.00.09. «Теорія навчання» / Оксана Анастасієвна Шаповал.-К., 2000.-18с.

Остапенко Г. О.

Білоруський державний педагогічний університет імені Максима Танка

ДІАГНОСТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОЦІНКИ РІВНЯ СФОРМОВАНOSTІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО СЕРЕДОВИЩА

У статті розкрито критерії та показники сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації здоров'язбережувального навчально-виховного середовища, які покладені в основу комп'ютерної програми для ефективного спостереження за педагогічним процесом у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: діагностичний інструментарій, критерії, показники, готовність, комп'ютерна програма, здоров'язбережувальне навчально-виховне середовище.

Остапенко Г.А. Диагностический инструментарий для оценки уровня сформированности готовности будущих учителей физической культуры к организации здоровьесберегающей учебно-воспитательной среды. В статье раскрыты критерии и показатели сформированности готовности будущих учителей физической культуры к организации здоровьесберегающей учебно-воспитательной среды, которые положены в основу компьютерной программы для эффективного наблюдения за педагогическим процессом в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: диагностический инструментарий, критерии, показатели, готовность, компьютерная программа, здоровьесберегающая учебно-воспитательная среда.

Ostapenko G.A. Diagnostic tools for assessing the level of preparedness of future teachers of physical culture for the organization of a health-saving teaching and educational environment. The article reveals the criteria and indicators of the readiness of future teachers of physical culture for the organization of a health-saving, teaching-educational environment.

Development in the socio-economic and moral spheres of life of modern society requires the education system to educate a person in a spirit of responsible attitude to one's own health and health as a higher social value, the formation of a high level of health of children and students. In these conditions, the usage of computer technologies for assessing the level of preparedness of future physical education teachers for the organization of health-saving space becomes the one of a great importance.

The readiness of future physical education teachers for the organization of the health-saving, teaching-educational environment at comprehensive school is regarded as an integrative formation of personality that represents the unity of the value attitude to health-improving activity in the educational space and the professional knowledge, skills and proficiency to strengthen and preserve the health of students for their harmonious, intellectual, physical, mental and spiritual development.

The basis of diagnostic tools are: criteria (motivational, cognitive, procedural and reflexive), indicators and levels (low, medium and high) of the readiness of future physical education teachers to organize a health-saving, teaching-educational environment, which serve as the basis for a computer program, developed for effective monitoring of pedagogical process in higher educational institutions.

Key words: diagnostic tools, criteria, indicators, readiness, computer program, health-saving teaching and educational environment.

Актуальність дослідження. Розвиток в соціально-економічній та духовно-моральній сферах життя сучасного суспільства вимагають від системи освіти виховання людини в дусі відповідального ставлення до власного здоров'я й здоров'я оточуючих як до найвищої соціальної цінності, формування високого рівня здоров'я дітей та учнівської молоді. За цих умов особливого значення набуває використання інформаційно-комп'ютерних технологій для оцінки рівня сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації здоров'язбережувального простору.

Метою дослідження було розробити комп'ютерну програму для ефективного спостереження за рівнем сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації здоров'язбережувального навчально-виховного середовища.

Результати дослідження. Готовність майбутніх учителів фізичної культури до організації здоров'язбережувального навчально-виховного середовища загальноосвітньої школи розглядається як інтегративне утворення особистості, що являє